

החלום הציוני שלי

סדנה לתלמידי כיתות ח'

החלום הציוני שלי

על הסדנה

סדנה זו היא יחידה מובנית ביום העיון "החלום הציוני שלי" המיועד לתלמידי כתות ח'. בסדנה זו נעסוק בהרחבה בפיתוח הנושא "חלום מול מציאות" ונבחן סוגיות שונות שהרצל העלה בחזונו אל מול המציאות הישראלית של ימינו.

מטרות הסדנה

1. הכרת חזונו של הרצל דרך סוגיות נבחרות.
2. הכרות בלתי אמצעית עם הרצל מתוך מפגש עם כתביו.
3. בחינת חזונו של הרצל מול המציאות במדינת ישראל היום.
4. בחינת השאלות: במה אני מסכים עם עמדותיו של הרצל ובמה לא? האם חלומו לגבי אופייה של מדינת היהודים התגשם? ואם כן, כיצד?

מבנה חינוכי

הסדנה נפתחת בקישור לפעילויות הקודמות שעברו התלמידים, וחידוד המושג "חזון". לאחר מכן, המדריך יסקור בקצרה את תולדותיו של הרצל תוך דגש על שני ספריו, "מדינת היהודים" ו"אלטנוילנד". (במידה והתלמידים צפו במיצג האורקולי בטרם הסדנה, אין צורך לחזור על הביוגרפיה של הרצל אלא רק להרחיב על שני הספרים). בשלב הבא נעמיק להכיר את חזונו של הרצל בתחומים שונים ונראה כיצד ממקמים המשתתפים את עצמם ביחס לחזונו.

החלום הציוני שלי

מבנה הסדנה

זמן	מתודולוגיה	תוכן
5 דקות	דברי קישור של המדריך לפעילות הקודמת לסדנה והסבר אודות מטרת הסדנה	פתיחה לסדנה
35 דקות	- משחק כרטיסיות ”אמת או שקר” - עבודה בקבוצות קטנות על כרטיסיות נושא	הכירות עם חזונו של הרצל
15 דקות	כל קבוצה מציגה את מסקנותיה, המדריך מנחה דיון דרך שאלות מסכמות ושאלות אישיות	דיון מסכם

[illegible]

בבחר שני מתנדבים שיתחפשו להרצל בעזרת זקנים ויעמדו אל מול הכיתה.
פנה אל המשתתפים:
עליכם לנחש מיהו הרצל האמיתי ומי המתחזה!
הגש למתנדבים ציטוט שיעסוק בכל פעם בנושא אחר שאותו עליהם להציג כ
אחד מן הציטוטים יהיה אמיתי והשני שקרי. הכיתה תכריע בכל פעם מי מהם

עליכם לנחש מיהו הרצל האמיתי ומי המתחזה!

האמיתי.

אחד מן הציטוטים הוא אמיתי והשני שקרי.
השקר ראשון כדי לבלבל את התלמידים.

החלום הציוני שלי

חזון הרצל וחזוני האיש

אחד המושגים המזוהים ביותר עם בנימין זאב הרצל הוא 'חזון' (הסבר את המושג חזון). לא בכדי נקשרה דמותו של הרצל עם מושג זה, הרצל האמין באפשרות הקמתה של מדינה יהודית גם בזמן שרבים ראו בכך חלום שאינו בר-מימוש, ותיאר בכתביו את דמותה העתידית. המפגש עם סיפורו של הרצל הנו מפגש עם יחיד שחלם חלום של רבים וניסה להגשימו. במידה רבה ניתן לומר שאנו, החיים במדינת ישראל, הננו הגשמת חלומו.

פירוש המילה חזון:

בלשון ימינו, חזון הוא תכנית לטווח ארוך, תכנית המשלבת אידיאולוגיה עם מעשה. בלשון המקרא, חזון (מהשורש ח.ז.ה = ראה), כלומר מראה של נבואה.

לאחר מכן סקור את הרקע לספרים שכתב הרצל:

הרצל כתב שני ספרים העוסקים במדינה היהודית: 'מדינת היהודים' ו'אלטנוילנד'. ב"מדינת היהודים", שהופיע בפברואר 1896, התווה הרצל את הדרך להקמת מדינה יהודית עצמאית. בחודשים שקדמו לכתיבת הספר התגבשה בלבו של הרצל האמונה כי מדינה עצמאית היא הפתרון היחיד למצוקת העם היהודי. לאחר שניתח לעומק את מצבו של העם, הוא הבין שהיהודים, החיים בפזורות העולם כקבוצת מיעוט חריגה ומדוכאת, יוכלו לשפר את מצבם ולהתמודד עם תופעות עוינות של אנטישמיות רק כשיקימו מדינה עצמאית אשר תזכה להכרה וערבות מהמעצמות הגדולות. ב"מדינת היהודים" הוא שרטט את המהלכים המדיניים הנדרשים לכך ואת הפעולות הנחוצות כדי להכין את הקרקע לייסוד מדינה יהודית. החיבור מהווה למעשה תכנית מקדימה, המפרטת אילו צעדים מעשיים יש לבצע כדי לאפשר את התנאים להקמת המדינה.

"מדינת היהודים" אינו רק 'תוכנית להקמת מדינה' אלא מעבר לכך, זהו ניתוחו של הרצל למצבם של היהודים, כשמסקנתו החד משמעית היא שיש רק פתרון אחד לבעיית היהודים, והוא: הקמת מדינה משלהם.

"אלטנוילנד", שראה אור ב-1902, הוא רומן אוטופי המתאר את אופייה ודמותה של המדינה העתידית.

הרומן משקף, למעשה, את האופן שבו ראה הרצל בעיניו את המדינה הרצויה, וכיצד חלם שתיראה המדינה מבחינה חברתית, כלכלית, מדינית ותרבותית. במרכז הרומן שני אנשים, לוונברג וקינגסקורט, המבקרים במדינת ישראל העתידית ומוקסמים מצבינה הייחודי. השניים, המסיירים בה מספר עשורים לאחר שהוקמה, מופתעים לגלות מדינה משגשגת ונאורה.

היכרות עם חזונו של הרצל

בכדי שנוכל להשוות בין החזונות שלכם לבין חזונו של הרצל, עלינו להכיר תחילה את חזונו של הרצל מתוך כתביו. המטרה בחלק זה של הסדנה היא שתכירו את חזונו של הרצל ועמדותיו בתחומים שונים.

עבודה קבוצתית עם כרטיסיות

חלוקה לקבוצות.

כל קבוצה תקבל כרטיסייה (מצא את הכרטיסיות בתוך העזרים) המתמקדת בנושא מסוים שבו עוסק חזונו של הרצל. הקבוצה תדון בנושא ובשאלות העולות לגביו ותגבש את עמדת חבריה לעומת עמדתו של הרצל.

עבודה

"יום העבודה הרגיל הוא יום-שבע-השעות! אין זאת אומרת כי רק שבע שעות ביום ייגדעו עצים, תיחפר אדמה, תוסענה אבנים... בקיצור, תעשינה כל מאה המלאכות. לא. יעבדו 14 שעות, אבל גדודי העבודה יחליפו אלה את אלה כל 3.5 שעות... יום שבע השעות! הוא מאפשר 14 שעות עבודה כלליות – יותר מזה לא ניתן לדחוס ליום אחד. אני גם משוכנע שיום-שבע-השעות הוא בר ביצוע בהחלט..."

קיצור יום העבודה

בתקופתו של הרצל עבד הפועל הממוצע 12-14 שעות. ב-1919 יצא "ארגון העבודה הבינלאומי" בקריאה לצמצומו ל-8 שעות יומיות. היום, עובד הגבר הישראלי הממוצע כ-8 שעות ביום, מעט מעל הממוצע העולמי.

מדוע לדעתכם קבע הרצל דווקא 7 שעות עבודה? למה היה מוקדש הזמן הפנוי?
מה דעתכם על מקומה הראוי של העבודה בחברה? האם העבודה היא ערך בפני עצמו?
האם כדי שחברה תתקדם עליה לשים במרכז את העבודה או ערכים אחרים?

שיטה כלכלית

"...שיטה כלכלית של הדדיות..."

זוהי צורת הביניים בין היזמות הפרטית ובין השיתופיות. היא לא גוזלת מהיחיד את ההנעה להשגת הרכוש הפרטי ואת ההנאה ממנו, ועם זאת היא לא מונעת ממנו להתגונן, בשיתוף עמיתיו, מפני העליונות הקפיטליסטית. הסרנו את הקללה שרבצה על העניים וחסילנו את המצוקה האבסורדית שלהם: הם הרי השתכרו פחות מהעשירים ושילמו יותר על כל דבר..."

(הרצל, אלטנוילנד, עמ' 17)

איזה ערכים מנסה הרצל להגשים בחלום זה? הרצל התלבט בין שתי השיטות הכלכליות המובילות דאז (והיום): הקפיטליזם המאמין בחירות הפרט להגיע למקסימום רווח ובזכותו המלאה על רווח זה, והסוציאליזם המאמין שתפקיד המדינה לכוון את המשק הכלכלי על פי צרכיה וליצור שוויון בין אזרחיה תוך הקטנת הפערים הכלכליים. באיזו מהשיטות בוחר הרצל? ובאיזה סוג של מערכת כלכלית אנו מרגישים שאנו חיים היום? כיצד היינו רוצים לראות את המערכת הכלכלית בחזוננו? איזה ערכים היינו רוצים שהיא תממש?

החלום הציוני שלי

החלום שלי הוא שיהיה לנו מדינה חופשית, דמוקרטית, שבה כל אחד יוכל לפרנס את משפחתו בצורה כשירה, ללא תלות במישהו אחר. אני רואה את זה כמפתח לפיתוח האדם ולחברה. החלום שלי הוא שיהיה לנו מדינה חופשית, דמוקרטית, שבה כל אחד יוכל לפרנס את משפחתו בצורה כשירה, ללא תלות במישהו אחר. אני רואה את זה כמפתח לפיתוח האדם ולחברה. החלום שלי הוא שיהיה לנו מדינה חופשית, דמוקרטית, שבה כל אחד יוכל לפרנס את משפחתו בצורה כשירה, ללא תלות במישהו אחר. אני רואה את זה כמפתח לפיתוח האדם ולחברה.

החלום הציוני שלי

תרבות ושפה

”אתם בטח עייפים מהנסיעה. קודם כל כדאי שתנוחו! בערב, אם תרצו, נלך לתיאטרון, לאופרה, או לאחת ההצגות בשפה האנגלית, הצרפתית, האיטלקית או הספרדית. ...החודש מבקרות בחיפה להקת תיאטרון צרפתי מצוינת והלהקה הטובה ביותר באיטליה, אבל אני מתארת לעצמי שמחזה יהודי יעניין אתכם יותר. – יש מחזות יהודיים? התעניין פרידריך בפליאה...”

”אולי יחשוב מישהו, שיהיה בכך משום קושי, שאין לנו עוד שפה משותפת. הרי איננו יכולים לדבר זה עם זה עברית. מי מאתנו יודע עברית במידה מספקת, כדי לבקש בשפה זו כרטיס רכבת? זה לא קיים... כל אחד יחזיק בשפתו שהיא המולדת היקרה של מחשבותיו... אנו נישאר גם ”שם” מה שהננו עתה, כשם שלעולם לא נחדל לאהוב מתוך צער ונגעועים את ארצות-מולדתנו שמהן גורשנו... השפה השימושית ביותר בתקשורת הכללית תהיה מאליה, ללא כפיה, לשפה הראשית. אכן קהיליית העם שלנו היא יחידה ומיוחדת במינה. בעצם אנו מזהים עצמנו כמשתייכים יחד רק עוד לפי אמונת אבותינו...”

הרצל לא האמין בתחיית השפה העברית, אך ראה בדמיונו תחייה של תרבות עברית מקורית לצד שגשוג התרבות האירופאית בארץ. מדוע הייתה התרבות המקורית כה חשובה להרצל? ומדוע זו האירופאית? מה מייצגת בעינינו השאיפה להתחדשות השפה והתרבות? האם אנו היום שואפים לעצמאות ומקוריות או להפוך לחלק מהעולם התרבותי הרחב? האם לשפה ולאמנות יש כח מאחד? האם אנו רוצים איחוד לאומי או אוניברסלי?

צבא בישראל

”מדינת היהודים אמורה להיות מדינה ניטראלית. אין היא זקוקה אלא לצבא קבע...לשמירת הסדר כלפי חוץ וכלפי פנים.”

(הרצל, מדינת היהודים, עמ' 87)

מדוע קיווה הרצל שמדינת היהודים תהיה ניטראלית? מה היה אומר אם היה רואה את המציאות היום-האם היה משנה את חזונו? מה מקומו של צה"ל בחברה הישראלית?

החלום הציוני שלי

שירות לאומי

"...את כח האדם הטיפולי אנחנו מספקים באמצעות מערכת חובות שמוטלות על החברים.

כל אנשי החברה החדשה, גברים ונשים, חייבים להקדיש שנתיים מחייהם לשירות הציבור, בדרך-כלל בין גיל שמונה עשרה לעשרים, לאחר סיום הלימודים. חובת השירות הציבורי מעניקה לנו מאגר בלתי נדלה של כח אדם, שמופנה לכל המוסדות והמשרות שתועלתן הציבורית הוכרה על ידי החברה. ניהול המוסדות ומקומות העבודה מופקד בידי פקיידים בשכר."

האם חברה בעלת חובת התנדבות לשירות לאומי היא שונה מחברה שאין בה חובה כזו? כיצד משפיע הגיוס לצבא על החברה שלנו בהקשר זה? איזה אופנים של נתינה לחברה היינו בוחרים לקדם?

חינוך

"...אלה תלמידים מאחד מבתי הספר שגובלים בגן. מביאים הנה כיתות שלמות, לפי התור, להתאמן במשחקי כדור. אנחנו רואים בספורט ענף חשוב להתפתחות הנוער - לא פחות מלימודים."

"נראה שאלה ילדי עשירים, נכון? הם לבושים בבגדים יפים כל כך ומסודרים..."

"לא אדוני!" ענה הפקיד. "אלה ילדים של אזרחים מכל שכבות האוכלוסייה. בבתי הספר אין הבדל בין הילדים - לא בביגוד ולא בשום דבר אחר, פרט להבדלים בכשרון ובחריצות."

"החברה החדשה שלנו לא דוגלת בשוויוניות. כל אחד מקבל שכר לפי עמלו ופועלו."

לא חיסלנו את התחרות אבל תנאי הפתיחה שווים לכולם... כולם שווים בנקודת המוצא, אבל לא בסיום... אנחנו מעניקים לכל דור חדש אפשרות להתחיל מהתחלה. הלימודים בבתי הספר, החל מבית הספר היסודי ועד לאוניברסיטת ציון, אינם עולים כסף, והילדים נדרשים ללבוש תלבושת אחידה עד תום בחינות הבגרות בתיכון."

(הרצל, אלטנוילנד, עמ' 211)

מה הם הערכים החשובים להרצל בתחום החינוך? מחלוקות בתחום זה קיימות במדינת ישראל עד היום. כיצד הייתם אתם מנסחים את חזון המדינה בתחום זה? האם אנו קרובים למימוש חזונו של הרצל? האם חזונו יכול להתממש?

החלום הציוני שלי

דיון מסכם ליחידה כולה

המדריך יסכם את עיקרי הדברים שהתרחשו במהלך היום ויפנה את סוגית חזון החברה הציונית המתוקנת כלפי התלמידים.

המדריך יקריא את הציטוט של הרצל, ולאחר מכן ישאל את הכיתה כיצד הם מפרשים את הציטוט "קראתי פעם לציונות אידיאל אין סופי, ואני מאמין באמת כי גם לאחר השנת ארצנו, ארץ-ישראל, לא תחדל מלהיות אידיאל; כי בציונות כפי שאני מבין אותה, כלולה לא רק השאיפה אל כברת ארץ מובטחת כחוק בשביל עמנו האומלל, אלא גם השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית."

(תקוותנו, מארס 1904, בפני עם ועולם ב')

התלמידים ידונו בתפקידם ובאחריותם לקדם את סביבתם הקרובה-במרחב הבית ספרי, השכונתי וכדומה. הם יערכו סיעור מוחות ויעלו הצעות וכלים שעל ידם ניתן ליישם את חלומותיהם: כגון יוזמה חברתית בבית הספר דרך עיתון בית הספר, עריכת טקסים, התנדבויות, הקמת תערוכה ודברים נוספים.

כל תלמיד ירשום לעצמו מכתב שבו יכתוב "מה החלום הציוני שלי וכיצד אני מתכוון להגשים אותו?", המכתבים יוכנסו למעטפות עם שמות וכתובות התלמידים וישלחו לבתיהם כעבור חצי שנה כתזכורת לביצוע או לפער שבין חלומם וחזונם.

כל תלמיד יקבל שי למזכרת מיום העיון.

דברי סיכום

הקושי והאתגר שעמד בפני הרצל היה הצורך לעבור מחזון למציאות. הקושי והאתגר שלנו הוא לשמור את המקום החי והפעיל של חזון בתוך המציאות הקיימת ובנוסף לגשר ולהפגיש בין החזונות השונים הקיימים בחברה שלנו. הרצל אמר "כי מן החלום באנו ואל החלום נשוב". בהקשר לסדנה זו נוכל לדרוש את דבריו כך: נוצרנו מתוך חלומו של הרצל ועלינו לשמור מקום לחלום (שלו ושלנו) גם בתוך המציאות כיום.